

czyła informacji pozwalających odpowiedzieć na kilka istotnych w kontekście tematu badawczego pytań.

1. Czy przyjęta orientacja i filozofia działania w badanych przedsiębiorstwach hotelarskich powoduje, że hotelarze przejawiają aktywność w procesie szerzenia znajomości zasad zrównoważonego rozwoju wśród gości hotelowych?
2. Czy gestorzy obiektów hotelarskich sami posiadają na tyle obszerną wiedzę, aby przekazywać ją dalej swoim klientom?
3. Czy hotelarze powiększają własny zasób wiedzy na temat zasad zrównoważonego rozwoju?
4. Jakimi sposobami szerzą tę wiedzę wśród swoich gości?
5. Jakimi przesłankami kierują się podejmując działania na rzecz edukowania klientów w zakresie zachowań proekologicznych?
6. Czy goście pozytywnie odpowiadają na propozycje hotelarzy w zakresie stosowania określonych rozwiązań uwzględniających potrzeby środowiska przyrodniczego?

Wyniki badań dowodzą, że w większości ankietowanych obiektów hotelarskich stopień zaawansowania wdrażania koncepcji rozwoju zrównoważonego nie jest zadawalający. Z tego też względu rola gestorów tych obiektów w edu-

kacji proekologicznej klientów jest ograniczona do pewnych wyselekcjonowanych działań, podejmowanych głównie z pobudek ekonomicznych. Chodzi w nich przede wszystkim o kształtowanie takich zachowań konsumentów, które sprzyjają redukcji kosztów funkcjonowania obiektów. Nie można też mówić o celowym zaprogramowaniu przedsięwzięć w zakresie kształtowaniu postaw nabywców usług hotelarskich.

Badania wskazują również, iż wśród klientów znajduje się stosunkowo duża grupa gości, którzy koncepcję zrównoważonego rozwoju uznają za słuszną i chętnie uczestniczą w proponowanych przez hotelarzy działaniach w kierunku ekologizacji konsumpcji. Rozpoznano, iż najczęstszymi działaniami na rzecz środowiska realizowanymi w badanych hotelach przy udziale konsumentów, są te, które prowadzą do ograniczenia zużycia wody i energii oraz redukcji odpadów. Bez przeszkód goście rezygnują z codziennej zmiany ręczników i pościeli czy korzystają z dozowników mydła i żelów pod prysznic w miejsce z jednorazowych, opakowanych w plastikowe pojemniki płynów i mydełek. Gotowi są zatem na zmianę przyzwyczajzeń i zdobywanie niezbędnej ku temu wiedzy.

Mgr JACEK PAKUŁA
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Prawne podstawy edukacji ekologicznej w Polsce

Tematyka edukacji ekologicznej nie jest zbyt często podejmowana przez badaczy polskiego prawa ochrony środowiska. W zasadzie brakuje kompleksowego opracowania tematu. Zupełnie inaczej dzieje się w sferze nauk pedagogicznych, filozoficznych, czy nauk ekonomicznych. W kręgu nauk prawnych jakby nie dostrzega się roli i znaczenia edukacji ekologicznej w procesie ochrony środowiska. Z uwagi na fakt, że pewne przepisy prawne odnoszą się do zagadnienia edukacji ekologicznych, pożądana jest większa aktywność ze strony prawników.

Na powstanie referatu poświęconego prawnym przepisom, poza brakiem aktywizmu w świecie prawniczym, miało również wpływ przeświadczenie, że prawo jest narzędziem ochrony środowiska. W zasadzie pełni rolę służebną wobec interesów świata przyrody, czy społeczeństwa. Wydaje się jednak, że bez prawidłowego przyswojenia przepisów nie jest możliwe eliminowanie zbędnych, sprzecznych, „niepraktycznych” regulacji prawnych.

Pewne trudności może nasuwać konieczność określenia pojęcia, celów i zadań edukacji ekologicznej. Wydaje się, że najbardziej trafne jest powiązanie edukacji ekologicz-

nej z ideą zrównoważonego rozwoju. Stąd nie można kształtować ludzi w duchu bezwzględnego poszanowania otaczającego nas środowiska, czy świata przyrody. Nie można również utrzymywać stereotypów takich jak ten, że „człowiek jest panem i władcą planety Ziemia”. Powszechnie znana koncepcja zrównoważonego rozwoju w sposób wyraźny nakazuje szanować wartości świata biologicznego, przy uwzględnianiu potrzeb ekonomicznym i społecznym.

Podstawowym aktem prawnym jest ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku – Prawo ochrony środowiska. Dział VIII nosi tytuł: „Edukacja ekologiczna, badania z zakresu ochrony środowiska oraz reklama”. Na gruncie ustawy POŚ można rozróżnić edukację ekologiczną s. stricte i s. largo. Wydaje się, że do pierwszej, wąsko rozumianej edukacji ekologicznej należy zaliczyć działania związane z edukacją dzieci i młodzieży. Edukacja ekologiczna s. largo, tzw. duża edukacja ekologiczna, odnosi się do wszystkich form przewidzianych we wspomnianym dziale VIII ustawy POŚ. Stąd można przyjąć, że ma na celu wychowanie społeczeństwa w zakresie ochrony środowis-

ka. Dotyczyć powinna zorganizowanych wysiłków na rzecz nauczania na temat naturalnych funkcji środowiska, ale również do tego, jak człowiek może zarządzać swoim zachowaniem i ekosystemami, aby żyć w sposób zrównoważony, jak również do działań mających na celu informowanie o stanie środowiska etc.

Na gruncie ustawy POŚ wyróżnia się obowiązek edukowania dzieci i młodzieży. W zasadzie jest to powszechny obowiązek. Należy uwzględnić tematykę edukacji ekologicznej już w pierwszych latach kształcenia dzieci i kontynuować ów proces, aż po kursy kwalifikacyjne. O ile obowiązek jest wyraźnie określony, o tyle można mieć wątpliwości czy jest on rzeczywiście realizowany.

Ustawodawca dostrzega również konieczność edukowania dorosłych. W tym celu nakłada na środki masowego przekazu obowiązek kształtowania pozytywnego stosunku społeczeństwa do ochrony środowiska oraz obowiązek popularyzowania tej ochrony w publikacjach i audycjach. W zakresie reklamy lub innego rodzaju promocji ustawodawca nakazuje powstrzymanie się od tzw. reklamy nieekologicznej. Stąd ani reklama, ani inny rodzaj promocji nie powinny propagować modelu konsumpcji sprzecznego z zasadami ochrony środowiska i idei zrównoważonego rozwoju. Zakazane jest szczególnie wykorzystywanie obrazu dzikiej przyrody do promowania produktów i usług negatywnie wpływających na środowisko przyrodnicze.

Dr BARTOSZ BARTNICZAK
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Wydział w Jeleniej Górze

Finansowanie edukacji ekologicznej ze środków funduszy celowych w Polsce

Działalność funduszy celowych w obszarze ochrony środowiska budzi spore kontrowersje. Wskazuje się bowiem, że ich funkcjonowanie jest niezgodne z zasadą zanieczyszczający płaci. Z pewnych jednak względów działalność tych funduszy jest usprawiedliwiona. Sprawdzają się one w sytuacji braku pełnej internalizacji kosztów zewnętrznych, występowania szkód wynikłych na skutek działalności nieznanymi podmiotów czy też potrzeby stymulowania postępu technicznego. Jednym z obszarów działalności tych funduszy jest edukacja ekologiczna. Wspieranie edukacji ekologicznej publicznymi środkami może być przykładem dobrze wydatkowanych, a wręcz dobrze zainwestowanych środków. Środki na edukację ekologiczną w większości wypadków trafiają do podmiotów nie prowadzących działalności gospodarczej, bądź też takie dofinansowanie nie jest związane z prowadzoną przez nie działalnością gospodarczą co powoduje, że nie mamy tutaj do czynienia z naruszeniem konkurencji. Edukacja ekologiczna jest więc taką dziedziną, która powinna być promowana w działalności tych funduszy.

Postulowane są również szkolenia w zakresie edukacji ekologicznej dla przedsiębiorców. Wynika to z przeświadczenia, że wielkie koncerny, przedsiębiorstwa generują zanieczyszczenia znacznych rozmiarów, które *de facto* mogą powodować szkody w środowisku. Ponieważ za każdym przedsiębiorstwem „stoją” ludzie, wydaje się, że takie postulaty są zasadne, zwłaszcza w korespondencji z CSR.

W procesie edukacji ekologicznej pewną rolę odrywają również jednostki naukowo-badawcze oraz organizacje społeczne, zwłaszcza organizacje ekologiczne. Wydaje się, że należy je traktować jako ośrodki wspierające proces edukacji ekologicznej. Istotne są również instrumenty finansujące edukację ekologiczną.

Nie bez znaczenia jest również wątek komparatystyczny, stąd jest pożądanym ów aktywizm prawniczy, o którym była już mowa.

W zamiarze referat ma być raczej przyczynkiem do dalszych prac nad edukacją ekologiczną niż wyczerpywać temat. Jest on również zbieżny z zainteresowaniami autora, który przygotowuje pracę poświęconą prawnym aspektom edukacji ekologicznej.

W artykule została poddana analizie działalność Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej a także działalność wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej na przykładzie Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu. W poniższej tabeli przedstawiono

Tab. 1. Działalność Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu w zakresie wspierania edukacji ekologicznej w latach 2005-2007

Wyszczególnienie	2005	2006	2007
Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej			
Ilość umów	177	159	140
Wartość wsparcia (mln zł)	20,1	21,6	21,7
Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu			
Ilość umów	100	126	121
Wartość wsparcia (mln zł)	2,4	2,8	3,2